higher education & training

Department:
Higher Education and Training
REPUBLIC OF SOUTH AFRICA

NASIENRIGLYN

NASIONALE SERTIFIKAAT

ENTREPRENEURSKAP EN ONDERNEMINGSBESTUUR N5
(TWEEDE VRAESTEL)

14 NOVEMBER 2019

Hierdie nasienriglyn bestaan uit 9 bladsye.

Kopiereg voorbehou

AFDELING B

VRAAG 2

2.1 2.1.1 TOM BLACK SALARISPAKKET

Basiese salaris	35 000✓
Kommissie (3% van R780 000) persentasie	23 400✓
Plus byvoordele:	
Huistoelae	2 500✓
Motortoelae	5 000✓
Maaltydsubsidie	1 250✓
Mediese fonds	3 500✓
Pensioenfonds	4 500✓
Bruto salaris	75 150✓
Minus belasting – 28% of R75 150)	27 118✓
Netto salaris	**48 032**✓

(10)

2.1.2 Voordeel nie uitbetaal nie

Mediese fonds R3 500✓
Pensioenfonds R4 500✓
R8 000✓✓ (4)

2.2 Uitbuitende gesagstyl ('exploitative authoritative style')

- Verantwoordelikheid en mag is in die hande van die senior bestuur.
- Geen vertroue en geloof in hul ondergeskiktes nie.
- Besluite word op ondergeskiktes afgedwing.
- Ondergeskiktes kan nie met vrymoedigheid dinge oor hul werk met gesagsfigure bespreek nie.
- Baie min spanwerk en kommunikasie.
- Motivering is op dreigemente gegrond. (Enige 2 × 2)

Welwillende gesagstyl

- Verantwoordelikheid is op bestuursvlak geleë en nie op die laer vlak nie.
- Bestuur het vertroue en geloof in hul ondergeskiktes.
- Meester-dienaarverhoudings
- Ondergeskiktes kan nie met vrymoedigheid dinge oor hul werk met gesagsfigure bespreek nie.
- Baie min spanwerk en kommunikasie.
- Motivering is op 'n stelsel van belonings gegrond. (Enige 2 × 2)

Kopiereg voorbehou

Oorlegplegende gesagstyl
- Verantwoordelikheid is wyd deur die organisatoriese hiërargie versprei.
- Die superior het aansienlike maar nie totale vertroue in die ondergeskiktes nie.
- Superior en ondergeskiktes is by sommige vorms van werk (werkverwante) besprekings betrokke.
- Daar is heelwat spanwerk.
- Daar is sowel vertikale as horisontale kommunikasie.
- Motivering is gegrond op belonings en betrokkenheid by die werk.

(Enige 2 × 2)

Deelnemende gesagstyl
- Verantwoordelikheid is wyd deur die organisatoriese hiërargie versprei.
- Hoë vlak van vertroue in die ondergeskiktes
- Hoë vlak van spanwerk
- Hoë vlak van kommunikasie en deelname
- Motivering is op produktiwiteit gegrond. (Enige 2 × 2)

(8 × 2) (16)

2.3 2.3.1
- Skep 'n atmosfeer wat 'n persoon toelaat om slegs een idee by te dra.
- Onderbreek so 'n persoon en vra vir 'n opsomming..
- Bedank die persoon en versoek hom/haar om ook na ander lede van die groep te luister. (Enige 2 × 2)

2.3.2
- Hanteer konflik onmiddellik en los dit op.
- Rig die vraag aan die persoon en verwag 'n positiewe reaksie.
- Konfronteer die degradeerder/afbreker op 'n positiewe manier.

(Enige 2 × 2)

2.3.3
- Alle idees en bydraes behoort welkom te wees.
- Versterk hierdie idee privaat.
- Konfronteer die degradeerder/afbreker op 'n positiewe manier.

(Enige 2 × 2)

2.3.4
- Praat privaat met die persoon.
- Moedig die persoon aan om sy/haar idees met die groep te deel.
- Rig vrae aan die betrokke persoon wanneer jy weet dat hy/sy ervaring in of idees oor die onderwerp het. (Enige 2 × 2)

2.3.5
- Raai hom/haar aan om op te hou met dit wat hy/sy doen.
- Vra hulle om hul gesprek met die groep te deel.
- Staak die vergadering. (Enige 2 × 2)

(5 × 2 × 2) (20)

[50]

VRAAG 3

3.1 Ja, ek steun bestuur se optrede.

- Dit is teen die beleid van enige onderneming om sonder gelde en gemagtigde redes van die werk weg te bly.
- Dit het 'n patroon geword en is konsekwent.
- Dit kan 'n negatiewe uitwerking op die onderneming en ander werknemers hê.
- Dit is in ooreenstemming met die Wet op Arbeidsverhoudinge se bepalings oor billike ontslag.
- Waarskuwing en berading (Enige 4 × 2)

OF

Nee, ek stem nie saam met die bestuur se optrede nie.

- Dit sal 'n verlies aan inkomste vir die persoon beteken, en dus vir die familie.
- Dit is 'n persoonlike saak om met sy/haar eie geld te gaan drink.
- Die onderneming sal waardevolle vaardighede en ervaring verloor.
- Dit kan ook die ander werknemers se moraal beïnvloed. (4 × 2) (8)

3.2 3.2.1

- Maak voorsiening vir veiligheid van werknemers wat met toerusting, chemikalieë en masjinerie werk.
- Bied beskerming of fisiese veiligheid en bevordering van beroepshigiëne. (2 × 2)

3.2.2

- Bepaal die minimum aantal werksure.
- Werksomstandighede
- Bepaal jaarlikse verlof, kraamverlof, siekverlof, minimumlone. (Enige 2 × 2)

3.2.3

- Dit verbeter die proses van kollektiewe bedinging.
- Dit bevorder demokrasie in die werkplek.
- Die bou verhoudings tussen werkgewers en werknemers.
- Dit is 'n ooreenkoms oor hoe werkgewers en werknemers mekaar in die werkplek moet hanteer en behandel. (Enige 2 × 2)

3.2.4

- Dit bied 'n inkomste aan werkers wat hul werk deur aflegging verloor het.
- Verseker dat sowel werkgewers as werknemers 1% van hul salaris tot die fonds bydra.
- Fonds betaal net uit aan werklose werknemers wat tot die fonds bygedra het. (Enige 2 × 2)

(4 × 2 × 2) (16)

3.3 3.3.1 Rekordhouding ✓
- Rekordhouding kan duur wees.✓
- Stelsel (rekenaar) om dit te hanteer, is duur ✓
- Arbeidskoste
- Skryfbehoeftes en posgeld

Vasgelegde kapitaal ✓
- Deel van kapitaal is vasgelê.✓
- Verlies aan rente ✓
- Skepping van addisionele besigheid gaan verlore.

Slegte skuld✓
- Verlies aan inkomste ✓
- Regskoste kan aansienlik wees.✓

Verlore rente✓
- Geen rente op uitstaande bedrag/geld ✓
- Die onderneming sal meer rente betaal as die onderneming met krediet gefinansier was.✓

Opvolgkoste✓
- Telefoonkoste✓
- Opsporingskoste✓
- Regskoste
- Geleentheidskoste (5 × 3) (15)

3.3.2 Interne werwingsbronne
- Maatskappy-nuusbrief
- Kennisgewingsbord
- Interne memo
- Personeelrekords (Enige 2 × 1)

Eksterne werwingsbronne
- Werkverskaffingsagentskappe
- Roofwerwing ('headhunting')
- Instapaansoeke deur voornemende werknemers
- Verwysings
- Professionele/beroepsliggame
- Vakbond
- Advertensies in die media (Enige 3 × 1)

(2 + 3) (5)

3.3.3
- Verseker effektiewe prestasie:
  Mnr Bash moet uitstip wat hy van sy werkers verwag.
- Meet die huidige prestasie:
  Prestasie moet teen vasgestelde standaarde gemeet word ten einde afwykings te kan bepaal.
- Lig sy werkers in:
  Wanneer foute, onjuisthede of afwykings bespeur word, moet die werkers behoorlik daaroor ingelig word en die kans gegun word om te verduidelik.
- Kies regstellende stappe:
  'n Besluit moet geneem word oor hoe om die saak die beste reg te stel en verdere toekomstige situasies te voorkom.
- Herevalueer die werker se prestasie:
  Nadat regstellende stappe gedoen is, moet hy die werker se prestasie herevalueer.
- Gaan voort / Staak:
  Herevaluering sal aandui of addisionele regstellende stappe gedoen moet word, en of die probleem opgelos is en die regstellende stappe gestaak kan word. (6 × 1) (6)

[50]

VRAAG 4

4.1 4.1.1
- 'n Mens moet altyd positief oor sy of haar vermoë bly.
- Wees ontvanklik vir nuwe idees.
- Wees kreatief en neem inisiatief.
- Aanvaar die risiko om nuwe dinge te doen, soos om te studeer.
- Moenie iemand anders vir die situasie blameer nie.(Enige 3 × 1)

4.1.2
- 'n Mens moet 'n persoonlike missieverklaring ontwikkel.
- Stel 'n persoonlike doelwit.
- Ontwikkel werkbare doelstellings.

4.1.3
- Plaas eerste (belangrike) dinge eerste.✓
- Skenk aandag aan belangrike ✓ en dringende✓ sake.

4.1.4
- Reik uit na ander.
- Bou vriendelike verhoudings.
- Ontwikkel 'n goeie werkshouding jeens almal.
- Skep geleenthede vir ander. (Enige 3 × 1)

4.1.5
- Bou 'n span.
- Tree in wisselwerking met ander mense.
- Moedig ander aan om 'n wen/wen-houding in te neem.

(5 × 3) (15)

4.2
- Mense wat die groep aanmoedig om hul doelwit te bepaal en die agenda te beplan
- Diegene wat die groep se aktiwiteite met die doelwitte in verband kan bring
- Diegene wat die groep help om op werklike probleme te fokus
- Put uit hulle ervaring om die onderneming te laat groei
- Moedig volle deelname aan
- Laat produktiewe debatte en uitdaging van idees toe
- Luister na en respekteer groeplede se idees
- Moedig groeplede aan om hulpbronne met mekaar te deel (Enige 5 × 2) (10)

4.3 4.3.1 Fisies✓
- Bly gesond✓✓ – deur gereelde oefening te doen.
- Volg 'n gebalanseerde dieet.✓

Verstandelik✓
- Studeer✓✓ – lees tydskrifte en joernale.
- Raadpleeg ander in die bedryf.✓

Geestelik/spiritueel✓
- Glo in 'n hoër mag.✓✓
- Volg 'n godsdiens.✓
- Woon enige tipe geestelike byeenkoms en vergadering by.

Sosiaal/emosioneel✓
- Ontmoet en sosialiseer met ander entrepreneurs en leer uit hulle ervarings.✓✓
- Behoort aan 'n familie of groep.✓ (4 × 4) (16)

4.3.2
- Deur vinnige en doeltreffende diens aan klante te bied
- Deur hulle welkom en gewaardeerd te laat voel
- Deur hulle as waardevolle klante te verstaan en waardeer
- Deur aan hulle bekostigbare produkte van goeie gehalte te bied

(4 × 2) (8)

4.3.3 Waar (1)

[50]

VRAAG 5

5.1 5.1.1
- Styging in klante se inkomste sal sy verkope verbeter.
- Veranderings in klante se smaak/voorkeure sal sy verkope verbeter.
- Dit sal groter wins vir die onderneming oplewer.
- Tevrede klante sal sy onderneming adverteer/bevorder.

5.1.2
- Daling in rentekoers kan groter wins vir die onderneming beteken.
- Uitbreiding kan moontlik wees, aangesien leningsterugbetaling laer kan wees.
- Hoër opbrengs op belegging (Enige 2 × 2)

5.1.3
- Help om bokoste te besnoei
- Maak seker dat sy verskaffer se pryse mededingend is
- Help om skaalbesparings te verkry
- Verbeter sy besigheidsgehalte
- Verbeter klantediens
- Lei tot mededingende voordeel (Enige 2 × 2)

5.1.4
- Regeringsprojek kan sy klantebasis verbeter.
- Regeringsingryping om sakegeleenthede te skep.
- Regeringsbeleide wat sy onderneming sal bevorder.
- Regeringstender kan sy kontantvloei verbeter. (Enige 2 × 2)

5.1.5
- Gunstige internasionale saketoestande sal sy onderneming bevorder.
- Positiewe internasionale invloed sal sy onderneming positief beïnvloed.
- Meer lande sal sy goedere en dienste invoer.
- Dit kan meer werksgeleenthede skep. (Enige 2 × 2)

(5 × 2 × 2) (20)

5.2 5.2.1
- Organiseer boekefees/uitstalling vir sy klante.
- Skenk boeke aan klante.
- Verkoop opvoedkundige en leersame boeke
- Vestig 'n biblioteek
- Skep bewustheid van leeskultuur
- Borg skolekompetisie
- Kies geloofwaardige outeurs
- Bied bekostigbare pryse
- Skep werksgeleenthede (Enige 5 × 2) (10)

Kopiereg voorbehou

5.2.2
- Beloon goeie werk hetsy individueel of in groepe – kontant of andersins (goedere, ens.).
- Skep 'n verwelkomende, vriendelike en gerieflike werksomgewing.
- Investeer in personeelopleiding; skep 'n kultuur van opleiding, formeel en informeel.
- Praat gereeld met jou personeel.
- Verras personeel en bied aansporings, verpersoonlikte geskenke, dag af – enigiets om hulle opgewonde te maak.
- Lei deur jou voorbeeld – verbind tot die doelwitte van die onderneming; goeie bui.
- Ontwikkel uitstekende verhoudings in die werkplek – spandeer tyd daaraan om jou personeel te leer ken.
- Bemagtig hulle – gee hulle groter seggenskap oor hoe hulle hul werk doen.
- Vra vir insette en kry voorstelle oor hoe om hul prestasie te verbeter.
- Bied geleentheid vir vordering – ontwikkel vaardighede.

(Enige 7 × 2) (14)

5.2.3
- Prys – bekostigbare en redelike pryse
- Gerespekteerdheid – goeie en uitstaande reputasie
- Krediet – bied kredietfasiliteite
- Afstand – ligging is naby genoeg
- Gehalte – goeie, betroubare, beskikbare produkte/dienste

(Enige 3 × 2) (6)

[50]

TOTAAL AFDELING: 150
GROOTTOTAAL: 200

Kopiereg voorbehou